

Panis Evangelici Fragmenta Qvadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosé & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

XVI. Quæ est prima de dilectione inimicorum, æquitatem huius præcepti ostendit.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

FERIA SEXTA CINERUM,

CONCIO PRIMA

DE DILECTIONE INIMICORUM,

æquitas hujus præcepti.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. Matth. 5.

INTER cætera argumenta quibus nostræ Religionis veritas probatur, est eius sanctitas quoad leges quas habet, & mores quibus vivit: Nam in aliis omnibus sectis, uti semper est aliquis error in intellectu, ita quidam est in moribus, & in voluntate defectus: at in Religione Christianâ, uti quoad credenda nihil falsum est, ita quoad facienda, nihil est quod iure reprehendas, immò quod non sit valde sanctum: Porro inter cæteras leges quas habet, una est quæ præcipit, ut diligantur inimici: quam nec natura, nec caro, nec sanguis, neque mores nationum, neque leges ullæ introduxerunt, sed sola professio Christiana: unde multis visa est esse supra humanam consuetudinem: sed nemo negare potest, nihil illâ esse sanctius, nihil religiosius: Et jure merito S. Dunstanus suis persecutoribus respondit qui ab eo aliquod fieri miraculum petebant: Hoc satis

est magnum miraculum, quod vestras injurias moduratè fero, & ignosco: Hinc fit ut Christus virtutem appellet novi testamenti. *Didum est antiquis: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros: & Ioan: 1. lex autem per Moysen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum, est itaque opus gratiæ. Quod si ad eius observationem opus est gratiæ, & nobis etiam opus gratiæ ut eam exponamus. Ave Maria.*

LICET satis intelligam quæ de jejunio à nobis dicta sunt maxima esse, & plurimum necessaria, facile tamen mihi persuadeo futurum ut multi se à jejunio excusent, vel impotentiam, vel infirmitate, vel aliis multis de causis: sed nemo est qui hodiernum præceptum de diligendis inimicis ullâ de causâ rejicere possit. Etenim ut ait

Z 2

S. Chry-

S. Chryf. homil. de similtate : Quod nō ieiuniis ; excusare potes corporis imbecillitatē : quod nō parcas, nō potes ; & quod odium retineas, nullam habes excusationem : age enim, inquit, dic mihi, non ieiunasti ob corporis infirmitatem ; rectē : sed cur inimicis tuis reconciliatus non es ? an hic habes, unde præendas corporis imbecillitatē ? rursus, si odium, invidiamque retineas, quid possis excusationis allegare ? nūquam enim in istiusmodi delictis ad corporis infirmitatem refugere licet : Atque id Christi humanitatis, opus est, quod præcipua, & vitam nostram continentia præcepta, nihil à corporis infirmitate læduntur : Vnde Apostolus Paulus ad Timoth. scribens ait 1. Epist. cap. 4. *Exerce autem te ipsum ad pietatem : Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est : pietas autem ad omnia utilis est : promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ.* quem locum explicans S. Maxim. Græc. centuriâ 2. ar. 57. tradit distingui virtutes in corporales, & spiritales, & illas quidem *ipōs anakin*, esse, id est necessitati subiectas, quia pluribus modis, ac rationib⁹ impediri possunt, ita ut quæ eas non habeat, veniam ferat : has verò non sic subiectas esse, ut est pietas, *eusepeia*, quæ ad ad cultum Dei pertinet : quæ nec impediri potest, quin habeatur, nec ille excusari, qui non habuerit : Quo in numero virtutum continetur injuriarum condonatio, atque inimicorum dilectio : quæ nobis in hodierno Evangelio præcipitur : *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros* : cuius præcepti difficultatem vehementer auxit firma hominum pertinacia, at-

que duritia : quoniam odium inimicorum à duabus rebus firmum existit 1. ab irâ ad quam pertinet vindicta, quæ & maxime est naturalis, & ipso usu firmas radices agit : non enim uti cætera, vitia usu ipso extinguuntur, uti adulterium, & fornicatio actu transacto : sed firmiter hæret odium, si uno, aut altero die invaluerit : Chrysof. homil. 22. de diversis. In adulterio simulcum flagitio expletum est peccatum : qui autem similtatis tenax est, singulis diebus Peccatum facit, nec unquam absolvit : 2. à superbiâ seu amore improbo famæ, quam putamus tum demum nos integram servare, si non cedimus injuriæ, si non parcimus : idque iuxta commune hominum corruptissimum iudicium, qui inimicitiarum condonationem imbecillitatem animi interpretantur. Age vero quò magis hoc malum altas egit radices, & quò magis illud præceptum impetitur, ac minus est in usu, horum temporum iniuriâ, illud quantum in nobis est fulciamus : eòque magis quò hæc materia ad omnes fere pertinet : ut enim nullum est mare adeò tranquillum quod aliquando iactationem non habeat, ita nullus hominum adeò temperatus est, & circumspectus, nemo ita scælix, ac fortunatus, ut in tota vitâ suâ, aut nullum læserit, aut certè à nullo sit læsus, aut appetitus.

Hoc itaque dico. Præceptum de diligendis inimicis, & de non referendâ injuriâ æquissimum esse, atque iustitiæ plenissimum.

I. Ratio petitur ex Legislatore, nam prima pars iustitiæ alicujus legis, est authoritas Legislatoris : hoc autè Deus præcipe-

præcipere nobis potuit, & de facto præcepit: Id Christus significavit his verbis. *Dictum est antiquis diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos. & orate pro persequentibus, & calumiantibus vos,* ubi hæc vox, Ego, magnam habet emphasisim: Ego qui summam in te habeo potestatem, & summum ius, & consequenter, qui possum tibi quidlibet præcipere: Ego, cujus est tunc qui offendit, tunc qui offensus est: & consequenter, qui ut illo uti possum, ita & te adigere ut quidlibet feras: Ego, cujus injuria tibi facta, pluris inter est quam tuâ: Ego, ad quem tuum ius plus pertinet, quam ad te: Ego, qui te non obedientem punire possum sumis pœnis, & qui te obedientem possum summo præmio afficere: Ego, cui uni placere debes, cui soli displicere non debes: Ego, cujus gratiâ pati omnia debes, & omnia etiam facere, hoc ego præcipio tibi, ut quamlibet tibi illatam injuriam condones: Vide nunc æquissimum sit ut parcas. Chrysof. homil. 1. de divers. Quod si cogitemus quanta sit autoritas Dei jubentis, & conditoris istius legis, satis ex eo & abundè instructi, & admoniti fuimus: Neque enim à nobis ipsis, monita vobis afferimus, sed ad Legislatorem vos omnes adducimus: Nemo itaque se excuset ab injuriarum condonatione, & inimicorum dilectione: sed cogitet summam Dei illud præcipientis autoritatem: o homo tu quis es, qui respondeas Deo? & quis est qui audiat dicere quare sic fecerit?

Sed iterum cogita Deum pœnas interminantem, & damnationem nisi ig-

noscas: Certè facilius tibi erit ferre injuriam, illatam ab inimico, quam pœnam, quam irrogat, aut intonat Deus iratus: Nam uti præclare dixit Ambros. lib. 1. offic. cap. 38. omnia supplicia graviorum suppliciorum vincuntur formidine: idè si consilio firmes animum tuum, nec à ratione discedendum putes, & proponas tibi divini judicij metum, perpetui supplicij tormenta, potes animi subire tolerantiam: Tibi itaque ad maiora attendenti, facile erit ferre minora mala: Compara igitur quod patieris, si te non vindicas: & quod patieris, si te vindices: Cogita quem metuere magis debeas, aut inimicum offensum, aut Deum iratum. Huc pertinet quod ait Chrysof. homil. de similitate: si legem statuisset Cæsar, ut omnes inimici in gratiam redirent, aut capite plecterentur, an non omnes festinarent ad mutuas reconciliationis? quam eago veniam habebimus, cum ne tantumdem reverentiæ tribuamus domino, quantum conservis nostris tribuimus: Noli igitur existimare nostrum esse, aut alterius præceptum, sed ipsius Dei, cujus majestatem revereri debes: nam quantum illud est te offensum esse, quisquis tandem sis, & à quocumque fueris offensus; illud vero longè maximum, tuâ inobentiâ Deum offendi:

Iam quantum illud est quod injuriæ tibi illatæ nolit Deus te causam referre in tuum inimicum, ut ne ab illo te offensum putes, sed in se, quasi id ipse illi præcepisset, ut si quis sit in te sensus vindictæ, intelligas re non tam creaturam petere quam Deum: Hac cogitati-

one impulsus Ioseph, fratribus gravissimam omnium iniuriam, odium scilicet peracerbum, intentatum homicidium, venditionem, & servitutem condonavit: Cum enim Patre defuncto timerent fratres, ne pœnas illatæ injuriæ ipse repeteret, miserunt, qui diceret, Gencl. vltim. *pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ, quam exercuerunt in te: Quid ad hæc Iosephus? Nolite timere: Num Dei possumus resistere voluntati? vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum: Nolite timere: ego pascam vos, & parvulos vestros: consolatusque est eos & blandè, ac leniter est locutus: Quæ verba interpretans ac fusiùs exponens Philo Iudæus in lib. de Vitâ civili qui & Ioseph inscribitur eum inducit veniam fratribus dantem, & confirman-tem, in gratiam Patris, quem negat, propter animam immortalem, periisse: & addit: Cur autem geniti Patris tantum meministis? habemus alium ingenitum, immortalem, æternum, inspectorem, auditoremque omnium etiam quæ sunt per silentium, introspectentem intimos animisensus: Dum invoco testem conscientia meæ, quod bona fide vobiscum in gratiam redivi: Eodem modo David cum à Semei lapitaretur, ac convitiis appeteretur, quæ res planè fuit indigna adversus tantum Regem, & intantâ afflictione constitutum, cumque ad vindictam sollicitaretur, id consulentes, acriùs reprehendit. 2. Reg. cap. 19. *Quid mihi, & vobis filij Sarvia? cur efficitur mihi hodie in Satan: & cap 16. Quid mihi, & vobis est filij Sarvia? dimittite eum,**

ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit? & ait Rex Abisai, & universis servis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam meam; quanto magis nunc filius Iemini? dimittite eum ut maledicat juxta præceptum Domini: si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum, pro maledictione hac hodiernâ: Vide Davidis religionem; maledictionem Semei vocat Dei mandatum, cui negat resistendum: equidem non erat Dei voluntas, ut Semei malediceret Davidi, sed erat Dei voluntas ut David patienter ferret maledictionem Semei: & quis est, ait, qui audeat dicere, quare sic fecerit? plus itaque spectavit David suam humiliationem quam Deus intendebat, quàm culpam Semei, quam Deus nolebat: sed qui sic injuriam spectat, facile eam condonat, ne si retineat, Deo ipsi succensere videatur non homini.

Sed rursus quis illud præcepit? Dominus propter nos Crucifixus, ait Chryl. homil. de similt. Ipse te ut reconciliaret Patri, ne mactari quidem recusavit, aut sanguinem effundere: Tu autem ut reconcilieris conservo, nec verbum vis emittere, aut prior accedere. dicere vult: Id planè esse intolerabile, ut post tantum patientiæ exemplum, immisericors permanes: Hoc idem premit S. August. serm. 2. de S. Stephano. Tu autem, ô Christiane, quæris vindicari de adversario tuo, qui tibi forsitan injuriam fecit, æstuas, furis, anhelas, festinas vindicari: attende Christum medicum ægritudines tuæ, propter te pependit in ligno, & nondum est vindicatus, &

dicatus, & tu vis vindicari, & non vis tantum & talem magistrum imitari: Ideo pati voluit, ut tibi patientiæ suæ demonstraret exemplum: vide pendentem, & tibi languenti de suo sanguine medicamentum conficientem; vide pendentem, & tibi de ligno tanquam de tribunali præcipientem, atque precantem: *Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.*

Sed illud omnem considerationem superat, Christum qui tanta egit apud Patrem pro tuâ excusatione, & qui ab eo exauditus est pro suâ reverentiâ, nihil apud te proficere pro fratris tecum reconciliatione: Veniam non petit inimicus: id scio; sed tu quoque non petebas: Eam non meretur inimicus tuus: id etiam concedo: sed neque tu eam merebaris: in inferendâ injuriâ perseverat inimicus tuus: Et tu quoque perseverabas: audi enim Apostolum Rom. 5. *Commendat Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, id est, cum adhuc peccata peccatis adderemus, atque in statu essemus peccati & in offensa perseveraremus, secundum tempus pro nobis Christus mortuus est:* Pro te Christus apud Patrem interpellavit: Et nunc apud te, pro tuo inimico interpellat: Immo iubet, ut parcas, etiam ut diligas: ac nisi facias, pœnam æternam interminatur: Audi enim quid dicat, *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros:* Et Apostolus Ioannes, *Qui non diligit fratrem, manet in morte:* à Patre quidē exauditus est pro suâ reverentiâ: Tu vero nullâ ratione habitâ reverentiæ ipsius: & preces eius, & mandatum negligis: Hæc enim verba non Iosephum

tantum, sed te etiam spectant. *Pater tuus, præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus; obsecro, ut obliviscaris scelus fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ quam exercuerunt in te: iam vide quid respondeas, atque apud te pende, an plus fueris offensus, quam Ioseph: deinde an Christi autoritas minus habeat apud te ponderis, quam Patris apud filium, & Iacobi apud Iosephum.*

Fuerat Philemoni ad quem Paulus scripsit epistolam, servus qui am, qui multa hero furatus aufugit: huius culpæ deprecatorum habuit Apostolum Paulum his verbis, *Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, &c. Si habes me socium, suscipe illum sicut me: si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi meâ manu: ego reddam: ut non dicam tibi, quod & te ipsum mihi debet:* quæ verba expendens Chrysost. exclamat, *Quæ lapidem ista non fecerent, non emollirent? Quam immanem licet belluam, hæc non in mansuetudinem verterent, ipsumque humanissime suscipere persuaderent? Scripsit Paulus, & persuasit: Eadem, & longè plura ad te Christus: & non commovet: Dona mihi hanc injuriam, ego reddam, hoc mihi imputa, &c. Demus ultro, ac lubenter Deo supremo omnium nostrum Domino, quod Regi terreno haudquâquam recusare possemus, faciamusque ut amor & observantia iustas erga illum animi averfi commotiones in nobis comprimant quas aliæ causæ exhibere possent.* Quid quod ex authore legis colligitur possibilem esse huius mandati observantiam,

vantiam, neque enim impossibilia præcepit, immo præcipiendo simul etiam offert gratiam, & parendi potestatem, quod homines & legislatores non faciunt.

In quo illud consideratione dignissimum est charitatem Dei, quâ solâ inimicus diligi potest, fortiorem esse quocunque alio vinculo: Quod si natura, & consanguinitas coniungit affectibus disunctissimos: si affinitas, & matrimonij nexus ignotissimos: si Patriæ charitas, sibi mutuò infensos, ut Aristidem cum Themistocle: Fabium cum Papyrio: & alios multos: immò si necessitas id multos facere coëgit, quanto magis Dei respectus id fortiùs facere potest: Simultates quæ vel ipsas etiam potentissimas familias inter se dividunt, matrimonij copulatione componuntur: Numquid & ipsa temporis diuturnitas offensarum oblivionem adducit? Et verò licet amor multò aptior sit ad conciliandam & amicitiam quam metus tamen ut observat D. Augustinus Serm. 5. in S. Stephanum, Si de primoribus aliquis nos offenderit, præ timore dissimulamus, idque quotidie usu venire inter homines deprehendimus; Quæ causa est ut idem Augustinus dicat, Quod ille sustinet propter substantiam terrenam, tu sustine propter vitam æternam &c. Quod à nobis extorquet hominis timor deberet à nobis exigere Christi amor: Porro dixi verum & sincerum inimici amorem ab eo tantum motivo proficisci, quia uti dixit S. Thomas 2. 2. q. 27. art. 7. dilectio amici aliam causam habere potest quam Deum, dilectio inimici non potest, ac licet

utraque dilectio, & amici & inimici, esset propter Deum, tamen dilectione inimici hinc ostendi fortiorem, quia hominem ducit ad remotiora, scilicet usque ad charitatem inimicorum: ut ne igitur existimes impossibilem hanc dilectionem, cogita Deum amicitie nondum acriùs atque fortiùs stringere, quàm ullam aliam naturalem rationem: Sed cum Deus hanc necessitatem tibi imponat, quid te facere posse desperas quod Deus imperat, & ad quod, ut illud facias, gratiam largitur?

Porro ut quæ hæcenus à me dicta sunt redigam in summam, quisquis habes inimicum: Cogita 1. Deum tibi eius dilectione imperare, aut nisi feceris te utrumque inimicum habiturum, eum quidem qui te offendit, quia non parcis: Deum Verò quia non pares: 2. Deum in se suscipere tui in te inimici culpam, ac idè tibi dicere, quod Apostolus Paulus scripsit ad Philemonem. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa.* Vide an hoc sis animo, ut hanc injuriam donare ipsi Deo recuses: 3. tibi attendenda est non inimici voluntas, & intentio, sed Dei: Non causam proximam debes intueri, sed remotâ, itaque non fratri tuo irascaris, sed Deo: Denique quod vel naturæ, vel legibus, vel cõsuetudini, vel necessitati, vel alterius imperio concederes, hoc Deo concede: Et quia ille solus dilectionis inimici causa esse potest, eam dilectionem cæteris anteposito, quæ solum Deum authorem habere potest. Quidquid igitur in contrarium mihi opposueris, tibi ego Deum opdonam: Durum est amare inimicum, res est ardua, ac naturæ contraria:

contraria: Sed Deus id imperat, & nihil est quod imperare tibi non possit. At id facere non possum, nec ille me adigere: at Deus jubet, de eo autem quod jubet nec deliberandum est, nec ambigendum: si jubet, & potes, & debes. At non meretur ille: Non ille quidem sed Deus, & majora etiam meretur. Sed hinc inimicus deterior fiet, nec emendabitur: Esto sanè; sed tu melior fies, ac nisi facias, ipso eris deterior. At hinc vilior existam, & alienæ patebo injuriæ: Contingat sanè quidlibet, Deus jubet ut parcas, imperat ut ignoscas: justus est, & justum judicium eius, non potest non imperare quod justum est, si justum est quod imperat, parendum est. Jubebat Abfolon servis suis, ut fratrem suum Ammonem apud se convivantem perimerent, utque illis animos adderet, dicebat illis 2. Reg. 13. *Nolite timere, ego enim sum qui præcipio vobis, robor amini, & estote viri fortes: Tu autem multò magis cogita, quis tibi illud imperet, ille scilicet cuius voluntati resistere nemo potest, quique tibi dicit Ego autè dico vobis diligite inimicos vestros.*

2. Ratio continet causam quam habuit legislator prohibendæ vindictæ, ne quis scilicet usurparet auctoritatem quæ soli Deo convenit: ut Deo relinquatur quod suum est. Quia nempe nō licet seipsum privatâ auctoritate ulcisci, alioqui omnia cædibus complerentur, idque non tantum jure divino, sed etiam humano prohibitum est, quæcumquæ tandem illata sit iniuria. Et quidem in nullâ republicâ, ultio privata toleratur: itaque egregiè Chrysof. homil. 22. de diversis: Si in hominibus

(inquit) verberato à nobis alieno ser-vo, dominus illius indignatur, ac pro contumeliâ accipit, & si iniuriâ affecti, expectamus sententiam iudicum, nec licet sibi ius dicere, & ultionem sumere, quanto magis in rebus illis ubi Deus ipse constitutus est iudex: Alludit Chryf. ad locum Pauli Rom. 12. *Scriptum est, nempe Deuter. 32. Mibi vindictam, & ego retribuam: id est, Ego sum qui retribuo mala, iis qui mala operantur; munus hoc est meum, & ad me pertinet, non igitur homo debet se vindicare, quia id est præripere officium Dei: Quod si iudices puniunt scelera, id faciunt ut ministri Dei: neque tamen de omnibus delictis sumere pœnam possunt, uti de internis: Deo soli convenit generalis omnium delictorum vindicta: particularis autem vindicta de propriâ injuriâ, non homini sed Deo relinquenda: Hoc enim officium pertinet ad summam eius potestatem, & summum dominium: non tantum quia ipse in illata cuicumque injuriâ plus offenditur, quàm is qui appetitur injuriâ, sed etiam quia ad ipsum pertinet, jus unicuique reddere, ac omnes inæqualitates complanare: Pater non judicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, quia filius hominis est: si Deus Pater non judicat, licet offensus, Tu quis es, ait Apostolus, qui iudicas alienum servum, qui Domino suo stat, vel cadit?*

Quid quod ille ferè solus, & peccati, & pœnæ gravitatem sufficienter æstimare potest: quod si unicuique vindicta esset commissa, præterquam quod omnes ferè vindictæ potius, aut iræ impetu ferrentur, quàm vero justitiæ

sensu, nemo præterea fatis aut culpam æstimare, aut pœnam æquare posset: Quid quod cum duo sint offensi, tu, & Deus, cum ille paratus sit ignoscere cur ex tuâ parte non ignoscis? quia (inquis) vindicare me volo: Ita sanè si culpa remissa non fuerit: Sed si iam est remissa, ut dubitare non potes, cum Deus ignouerit, non iam ulcisceris, sed iniuriam facis, dignusq; planè qui pœnas luas, & quem Deus ulciscitur, quia tibi nõ condonanti non condonabitur.

In hunc itaque sensum vertere possumus illud Christi præceptum, Matth. 5. *Eslo consentiens adversario tuo ciuè, dum es in viâ, cum eo, ne fortè tradat te adversarius iudici, & iudex tradat te ministro: & in carcerem mittaris*: Memineris itaque te non esse inimici tui iudicem, hoc est, tuum non esse pœnas repetere, sed tibi cum illo communem esse iudicem, qui illum & te iudicabit, te quidem cõdemnando ad pœnam, si non consentias, id est, si non peperceris, idque citissime. Nemo enim in suâ causâ iudex esse potest, ne Reges quidem, quanto minus homines privati. Id tantum pertinet ad Deum, quia eius ius non est privatum, & quia non iudicat nisi ex iustitiâ, non autem ex irâ aut cupiditate, aut amore privato. Non hinc tamen licet Deum orare, ut inimicum tuum ipse ulciscatur: Hinc enim pessimus ille mos, apud quosdam invaluit, ut inimicis in oratione male precentur, ac petant à Deo vindictam iniuriarum, atque inimicorum suorum ultionem, quo facto, ut ait August. Deũ pras ut tortor pro te existant. Non, inquam, id licet; nam qui tibi præcepit ne vindictam sumeres, idem præcepit ut ignosceres

& consequenter ne vindictam ab alio sperares, minus expectares, minimè omnium exposceres: ad hæc qui præcepit ne vindicares, præcepit ut orares pro offendente: *Orate pro persequentibus vos*: non dixit contra persequentes, sed pro persequentibus vos: Et quâ fronte potes eadem in oratione dicere Deo te inimicis ignoscere, & simul obsecrare, ut tuos perdat inimicos? Audi quid de eo factò iudicet Chrysof. serm 57. de divers. Non animadvertis (ait) te injuriam facere Deo, cum Deum adversus inimicos rogas? quomodo tandem? quoniam ipse dixit, *Orate pro inimicis vestris*, & divinam hanc legem invenit: cum igitur legislatorem rogas, ut suas violet leges, & hortaris ut suis contrarias ferat, & eum qui prohibuerat, ne adversus inimicos orares, precaris ut te adversus inimicos orantem audiat, non oras orantem audiat, non oras, dum id facis; sed legislatori contumeliam infers, & in eum insolescis qui tibi bona largiturus erat, quæ occasione precum obveniunt, &c. Quid dicam quod inimicum in conspectu Regis percutis, quamvis enim manibus id non facias, verbis tamen eum percutis, quod erga conservos præstare non audes; aude igitur id agere Magistratu spectante; licet innumera tua sint rectè facta, omninò confestim ad mortem abduceris: Ergone coram magistratu non audes æqualem afficere contumeliâ? coram Deo autem qui id facis non, quæso tremis & non times; dum orationis tempore ac precum sic ex candescis, & efferraris, ac maiorem præ te fers iniquitatem

tatem illo qui centum denarios repetebat, &c. Quod si tamen animo plane infedit inimici mortem, aut vindictam à Deo deposcere, audi consiliū S. Aug. hom. 40. Plane ora (inquit) ut occidat inimicū tuū, & salvet fratrem tuū: occidat inimicitias, salvet naturā: sic ora, ut vindicet te Deus, pereat qui te persequatur: sed maneat, qui tibi reddatur. Vide itaq; huius mandati æquitatem, quā fit ut Deo, quod suum est relinquatur.

3. Ratio æquitatis huius legis petitur, ex vero effectu iustitiæ, qui in eo consistit ut unicuique reddatur quod suum est, quod facit iniuriæ condonatio. Nam is cui ignoscitur, in pristinum statum restituitur, qui vero offensus est, & ignoscit, plus accipit quàm amiserat per iniuriam: Itaque hæc lex utrumque spectat, & offendentem, & offensum. 1. Quia utriusque bono consulit. Ut enim homines multi (inquit Chrysost. homil. 16. de diversis) qui inter se controuersantur, si extra forum amicē litem inter se componant, damno, metu, multisque periculis, se liberant, dūm ex amici sententia litis eis terminatio succedit: Quod si iudici negotium suū permittant, nihil aliud inde præter pecuniæ iacturam, & pœnam persæpe, atque immortalium inimicitiarum continuationem reportabunt: Ita hîc quoque, si dūm in hac vitâ versamur, lites componamus, omni nos supplicio liberabimus, sin autem in odio perseverantes, ad tremendum illud iudicium abeamus, illius iudicis calculo damnati extremo plane supplicio plectemur, & utrique pœnas inevitabiles sustinebimus: unus quidem iniuste iratus,

propterea quod iniuste: alter autem iuste iratus, quod iniuste memoriam injuriæ conseruarit: licet enim iniuste quidpiam mali passi fuerimus, veniam dari par est iis, à quibus injuriā læsi fuerimus: itaque utrosque impellit ad reconciliationem, eum quidem qui offendit. *Si offeras munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus, habet aliquid aduersum te, vade, prius reconcilia-re fratri tuo:* Non dixit, offer munus tuum, sed reconciliare, ac deinde offer, ut oblationis necessitas, etiam invitum reconciliari cogat eum, qui iuste fuerit iratus, cum enim sciverit relictam ante altare hostiam, ut reconciliatio fieret statim dimittet, ut sacrificium perficiatur: Eum verò qui offensus est, sic compellit, *dimittite debitoribus vestris, ut & Pater vester dimittat delicta vestra:* 2. Quia qui parcere iubetur, eidem etiam ut parcat, Deus iubet: nam vicissim ignoscere iubemur: Cogita itaque, quod tibi erga alios præcipitur, idem aliis quoque erga te ipsum præcipi: ut scilicet tibi nocenti minimè noceatur, tibi malè facienti, nihil prorsus mali fiat; tibi delinquenti non modò venia, sed etiam gratia concedatur: uti igitur ab aliis læsus es, ita & tu alios læsisti, aut lædere potes, vel sciens, vel imprudens: itaque uti Deus veniam dari tibi imperat, ita etiam ut tu alteri doces. Vide & fatere num hoc sit iustissimum, & plenissimum æquitatis. Id pulcherrimè advertit S. Chrysolog. serm. 139. Se peccatorem, & peccaturum se homo cogitet, & tunc incipiet amare veniā, nō amare vindictā: Audis tu, quia remittere debeas: & quia tibi remitti debeat,

non audis? peccabis & tu illi cras, qui tibi hodie peccavit, & erit tibi iudex, qui tibi erat reus ante: & reddet tibi veniam, si dedisti: si non dedisti, aut negabit tibi veniam, aut si dederit, imputabit amplius, quā donabit. Remitte peccanti, remitte pœnitenti, ut cum tu peccaveris, repensetur in veniā, non doneatur. Bona semper venia, sed tunc dulcissima, cum debetur: Vicit pœnam, iudicem prævenit, evasit iudicium, qui remittendo, ante sibi veniam, quam delinqueret, jam providit.

4. Ratio pertinet ad iustitiam commutativam, secundum proportionem quam vocant arithmetica, quæ explicatur iis vocibus, *Tantum Quantum*: & in eo consistit in materia præfenti, quia ea conditione nobis peccata nostra remittuntur: Matth. 5. *Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in viâ cum eo*: hoc autem fiet remittendo injuriam: causam subdit: *Ne forte tradat te adversarius iudici, & iudex tradat te ministro: & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*: id est omisso illa reconciliatiōnis, te aget reum coram Deo, qui tibi non parcenti non indulget: sed severissime ulciscetur, & in minuta etiam scelera inquiret, quæ significantur per quadrantem, numerum omnium minimum: alioqui enim *charitas operit multitudinem peccatorum*: & si in charitate remittis in te commissa, multa quoque tibi remittentur: nam Matth. 6. cum discipulos orare doceret, inter alia, præcepit, ut dicerent, *& dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: & rationem dedit, si enim

dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cœlestis delicta vestra: si autem dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra: Et Matth. 7. *Nolite iudicare, ut non iudicemini, in quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini; & in quâ mensurâ, mensi fueritis, remetietur vobis*: Et Matth. 18. *Serve nequam omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit, & te miserevi conservi tui. sicut & ego tui misertus sum? & iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quo ad usque redderet unumversum debitum: sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris*.

Ex quibus locis duo discimus. 1. est, Ei qui injurias remittit, peccata remitti: unde pretiosæ nobis fiunt injuriæ, quæ nobis veniam pariunt: itaque facilis existit peccatorum remissio si nimirum ignoscamus: Quod enim alij ieiunio, ait Chrysof. homil. 16. de divers. planctibus, precibus, sacco, cinere, ac diversis pœnitentiæ austeritatibus vix perficiunt, ut nimirum sua peccata deleant, hoc nobis sine sacco, & cinere, ac jeiunio facile licet præstare, si modo ex animo iram deleamus, eisque qui nos injuriâ læserint, sincere dimittamus: neque enim Christi verbum potest esse fallū quo dicit, *dimittite, & dimittimini*: Item sic *Pater meus faciet vobis*. 2. Ei qui non remittit injurias non etiam peccata sua remitti, ut intelligas huius præcepti necessitatem, atque rigorem. Sed age æquitatem huius præcepti ex ratione allatâ in vestigemus, quia scilicet eâ conditione peccata nostra nobis remittuntur: In quo

Perpen-

Perpende 1. plus nobis hęc conditi-
one provideri quàm inimicis : nam ut
ait Chryf. homil. de similitate, multa de-
liquimus, in magnis offendimus, &
dominum nostrum irritavimus; dedit
ex suã humanitate hanc viam reconci-
liationis: ne igitur deseramus hunc pul-
chrum thesaurum. immò. ut ait homil.
16. de divers. quantò graviora mala in-
tulerit inimicus, tanto majoribus affi-
cit beneficiis: usque eò, ut si abesset Dei
offensa, optare deberemus inimicum,
ut parcendi causam haberemus, ut hac
ratione veniam à Deo consequeremur.
& quàm id pulchrè cogitatum ab eo
homil. de similitate: Si iis qui ob sum-
ma scelere supplicio extremo addicun-
tur, aliquis proponeret, si sibi pœnam
remitti vellent, aliis offeras condona-
rent; certè id libentissime facerent, &
quamlibet conditionem admitterent:
Quod si humana pœna quæ terminum
habet quaslibet iras finit, quanto ma-
gis æterna, si animo præsens esset.

Perpende 2. quod à te dependeat
peccatorum venia quam à Deo postu-
las. Idem eadem homil. Quid eo miti-
us, quid mansuetius præcepto? te judi-
cem fecit in condonatione tuorum cri-
minum: si pauca dimittis, pauca dimit-
tuntur: si plura, plura: si ex corde dimit-
tis, & syncerè, eodem pacto tibi Deus
remittit: si præter veniam datam, etiã
cum pro amico habeas, eodem modo er-
ga te Deus afficietur: adeò ut quanto
magis quis adversum te peccaverit,
tanto magis tibi ad reconciliationem
properandum sit, quando quidem ipse
hoc pacto in causã est, ut nobis majora
crimina condonentur.

Perpende 3. Quàm ex parte Dei iu-
sta sit hęc conditio. Si nimirum & of-
fensas ipsas, & personas inter se cõm-
pares: quod præclare persequitur. Idem
eadem homil. quæ ita in pauca contra-
ho: Esto, contumeliã te affecit conser-
vus tuus: Nonne tu sæpè Deo contu-
melias facis: quid æquale inter Domi-
num, & servum? ex quo fit ut ille heri-
les, tu autem serviles remittas injurias:
ptæterea fortasse conservus tuus, à te
provocatus rependit iram, & tu irasce-
ris: Tu verò nullã à Deo acceptã inju-
riã, imò perpetuis ab eo præventus
beneficiis, adversus Deum contumeli-
osè agis: Cogita, quod si Deus offensas
tuas omnes dilligenter vellet exquire-
re, ne ad unum quidem viveres diem:
Etenim si iniquitates observaveris Domine,
Domine qui sustinebit! atque ut omittam
omnia alia peccata, quæ sola cuiusque
peccatoris conscientia cognita habet,
ubi præter Deum, nullum alium testem
reformidat, quid dicam de apertis, quæ
negare nullus potest: quam veniã quæ-
so sperare possemus, si precum nostra-
rum in certiam, & negligentiam Deus
exponderet? quando stantes coram eo,
cumque invocantes, ne tantum quidẽ
pudoris, & reverentiæ exhibemus,
quãtũ servi dominus suis: aut miles du-
cibus; aut amici amicis, tu enim cũ a-
mico colloquẽs, cũ attẽtione illud facis
cũ Deo: autẽ de peccatis tuis agens, &
condonationẽ postulans, & veniam o-
rans, subinde torpescis, genibusque
humi positus, sæpè per forum, sæpè per
ædes, mentem tuam divagari finis, ore
tuo interim temerè inaniterque garrir-
ente: idque non semel, aut bis, sed
quotidie.

quotidie. Itaque si vel solum illud, quod tamen levissimum censes, ponderare velis, an veniam putas obtinebimus? an purgationem aliquam adornare poterimus? mihi certè impossibile videtur. Quid si jam convicia, quibus quotidie alij alios incessimus, in medium produxerit, judiciâque improba quib⁹ proximum condemnamus? Rursum si annotet curiosos nostros conspectus & animi pravas cogitationes, subinde turpibus & immundis imaginibus plenas, dum oculos qualibet, sine ullâ observatione oberrare sinimus, quam pœnam luemus? Quod si ineatur ratio nostrorum maledictorum, cum ille, qui fratri suo dixerit, fatue, reus futurus sit gehennæ ignis, num vel hiscere licebit, aut parvum, aut magnum respondere? Jam inanes nostras gloriationes, de precibus, vel jeuniis, vel elemosynis nostris, si in disquisitionem revocentur, non à Deo, sed à nobis ipsis qui peccavimus, quomodo quælo audebimus vel cœlum respicere? Porro si de dolis iudicium fiat, quibus invicem imposturam facimus, nunc præsentem laudantes fratrem, ac cum eo quasi cum amico colloquia miscentes, nunc absentem criminantes, an pares erimus istius modi pœnæ? Quid dicam de juramentis, mendaciis, perjuriis, injustis exandescentiis, odiis, quibus infesti sumus charitati, non inimicorū, sed amicorum? Quod oblectamur alienis malis, arbitramurque alienam infelicitatem nostri infortunij solatium esse? Quid de incuriâ nostrâ in faciendâ pro pauperibus *collecta*? horum omnium si pœnæ exigantur, quid de nobis, fiet?

Deus tamen illis, majoribusque pulsatus injuriis, idque quotidie, nec ab uno, aut altero, vel à tribus solum, sed fermè ab omnibus, in mansuetudine suâ, & tolerantia perseverat, quam non solum adversus ejusmodi, sed alia multa graviora integram reservat. Et hæc peccata sunt aperta, atque ab omnibus cognita; sunt autem & alia, quorum, cuiusque peccatoris animus est conscius, quæ si mente revolveremus, etiamsi crudelissimi, atque immanissimi simus, præ metu, & anxietate, ne meminisse quidem vacabit injuriarum acceptarum: Recordare ignei fluvij, vermis venenati, horrendi iudicij, in quo omnia nuda, & aperta erunt: Cogita quod quæ nunc in abdito latent, tunc in lucem proferentur. Quod si proximo remiseris peccata, ea quæ tunc retegenda erunt, nunc in hoc sæculo abolebuntur: Tot peccata, tanta supplicia tantum pudoris eluere licet, per condonationem offensæ, nihil enim est huic virtuti æquale: Hæc omnia ex Chrysoft. paucis demptis: Vide itaque ex parte Dei propositæ tibi conditionis æquitatem, seu personas compares, seu magnitudinem vel multitudinem offensarum, seu alias circumstantias; uti debitum, collata beneficia, varias obligationes; nulla ad injurias provocatio: quæ omnia efficiunt, ut quæ nobis indulgètur à Deo peccatorum condonatio, longissimo, ac pæne infinito intervallo, superet injuriarum in nos admittarum condonationem ac remissionem, cum tamen Deus priorem secundæ cōcedat.

Perpende 4. Quàm iniuste facias si
câ

eâ tibi oblatâ à Deo conditione, non peperceris, quàmque omni te veniâ facias indignum: quod opportunissimo exemplo Chrysoft, explicat, atque repetit ex cap. 18. Matthæi: læserit te (inquit) proximus, bona rapuerit, confiscarit, defraudarit: neque illud tantû, sed maiora, & graviora adijunge, quàmque maxima volueris: occidere te tentarit, sexcenta pericula, atque insidias tibi struxerit, quodvis scelus improbitatis inhumanae adversum te tentaverit: ne ita quidem, si iram retineas, veniâ dignus æstimaberis: quo pacto id fiat, ego dicam: si servus tuus centum aureos tibi deberet, cui alius quispiam paucillum argenti deberet: isque minimi sui debiti condonationem à te petivisset: si tu deinde servo jussisses, ut eam summam debitori suo remitteret, tuque vicissim centum illi aureos remitteres: isque deinde ut malignus, & improbus debitorem suum strangularet: an quisquam illum è tuis manibus eriperet: an non plagas illi inculceres, quasi summâ ab eo affectus injuriâ? & sanè non immerito: Deus etiam id ipsû faciet: dicet enim tibi in illâ die; improbissime ac sceleratissime serve, non de tuo illi remisisti, sed de meo, quod tu mihi debebas, jussus es remittere: *dimittite enim* (inquit) *& dimittetur vobis*: atqui si neque illud addidissim, dimittere te oportebat, ut obsequeretur Domino: tunc autem non ut dominus imperavi, sed ut ab amico beneficium postulavi, idque ex meo, & maiora me redonaturum spopondi: cæterum ne ita quidem melior factus es: homines autem cum talia faciunt, tantum servis suis acceptum ferunt, quantum ipsum

debitum fuit: exempli causa: debuit hero servus centum aureos: huic vicissim debentur decem aurei: jubet dominus id servum ex suis rationibus expungere: quantum hic in suis tabulis debet, tantum sibi dominus, in rem suam versum agnoscit: quidquid autem deinde superest, id totum sibi numerari flagitat: Deus vero non idem hoc facit, sed si pauca condones servo tuo, omnia tibi, in totum remittet: *Si enim* (inquit) *dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra*: quantum autem intervallum inter centum denarios, & decies mille talenta, tantum quoque inter illa, & ista debita: Quâ igitur pœnâ dignus non fueris, qui decies mille talenta, pro centum accepturus, nec sic quidem ista minutula remittis, sed tuam precationem in teipsum convertis, dum ais *dimitte nobis, sicut dimittimus*: Hæc Chrysofomus.

Quinta ratio pertinet ad justitiam distributivam, quæ spectat & præmia, & pœnam: nam summo actui debetur summa omnium merces: Certè si difficile est, quod præcipitur, magnum quoque est quod promittitur: Auge quantum voles huius præcepti difficultatè, sanè exiguum erit omne, si cum magnitudine præmij compares: Augustinus serm. 254. de Tempore. Dominus jussit, dura jussit, sed magna promisit: serm. 5. de sancto Stephano, grandis labor est inimicos diligere, pro persecutoribus supplicare, nec nos negamus fratres: Non parvus quidem labor est in hoc sæculo, sed grande erit præmium in futuro: & serm. 4. de eodem.

Domi-

Dominus noster Jesus Christus jubet nobis aliquid, & promittit nobis aliquid: quod jubet, hic est: quod promittit alibi est, quod jubet, finitur, quia temporale est: quod promittit, non finitur, quia æternum est: quod jubet, opus est: quod promittit, merces est: Hinc advertat vestra sanctitas, quanta est eius misericordia erga nos, ut laborem hic posuerit cum fine, mercedem in cœlo, sine fine. Rectè Chrysof. homil. 46. de divers. Absurdum est ut Athletæ in gymniciis agonibus, pulverem, verbera, & vulnera ferant propter vanam gloriam, coronam nullius momenti spectantes: Nos autem coronandi à Christo, non imperemus iræ, nō omnia fortiter toleremus, sed brevem voluptatem, & injustum furorem, cœlesti honori & gloriæ præferamus: Præsertim quia nulla virtus maiori præmio compensabitur, quam illa; non enim tantum promittit regnum cœlorum, terræ possessionē, & alias similes remunerationes, sed ipsam cum Deo similitudinem, sed Dei filiationem, quâ re nihil maius excogitari potest: Quantum vero illud est, quod huius præclari facinoris non alia causa tibi proponitur, quam ipse Deus, quasi nihil esset in rebus creatis, quod rem illam mereretur. Itaque idem homil. de similitate, ita te optimè adhortatur: Quod si arduum, atque operosum negotium tibi videatur, cogita quod ob Deum talia pateris, & plenam percipies consolationē: animamque subterfugientem, reformidantem, erubescens, pudescens, exacue, eique continuo ista accine: quid cessas? quid subterfugis? quid de-

tractas? non de pecuniâ, non de aliis rebus momentaneis, sed de nostrâ ipsorum salute agitur: Deus ista facienda præcepit: omnia igitur illius mandatis postponantur: Quid quod etiâ, ut ibidē advertit, in Dei potestate fuit præcipere reconciliationem sine ullâ propositâ mercede? non enim habet responsatorem, aut qui eius præcepta corrigat: at tamen ex suâ benignitate mercedem nobis spondit, & magnam, & ineffabilem, & quam maximè desideramus, nimirum veniam nostrorum peccatorum: & huius mandati præstationem nobis facillimam fecit: Quam igitur veniam habebimus, cum & tantum præmij accepturi, nec sic quidem obsequimur Legislatori, sed perduramus in eo contempti? Quod autem contemptus sit, hinc patet, quia si Rex à te posceret ut cuidam suo nomine parceres, in seque totam offensam susciperet, nemo est qui regi id poscenti denegaret: unde igitur sit, ut quod homini concederes, id Deo non concedas: quē ignorare non potes, id omnino velle: maximè cum non sis injuriæ tibi illatæ, atque admittæ offensæ dominus: quod vel ex eo patet, quia si inimico injuriâ remittis, non tamen sequitur, ei peccatum esse remissum, & condonatum: cōtrâ verò si non remiseris non sequitur non ipsi condonatum, si coram Deo pœnitentiam egerit: Quod igitur à te postulat Deus, ut ignoscat, non tam causa inimici tui id facit, quam tuâ causâ. His ego rationibus, atque justissimis veritatibus, bene compositum hominis animum aggredere, ac mihi faciliè polli-

pollicerer, me ex eius mente, omnem iram, ac similitatem avulsurum: sed quoniam qui sunt vindictæ appetiores, vix sunt rationis compotes: nam quid est irâ truculentius, quid vindictâ furiosius, quam alij ebrietatem, alij insaniam, alij furorem, atque rabiem, alij quiddam his omnibus truculentius, monstrum, appellarunt: quippe cum passiones omnes, quæ animum nostrum abripiunt, sint instar furiosorum, atque cestro percitorum equorum, qui animâ nostrâ per vitiorû abrupta pertrahunt, ex omnib⁹ tamē animi perturbationib⁹, nulla est vehementior, nulla est impotentior irâ: irâ verò nullus acrior stimulus, quâ vindicta: Cogita quanta sit avaritiæ diritas, quâti sint libidinis ignes, atque incendia concupiscentiæ: ex duplici tamen appetitu, concupiscibili atque irascibili, acrior est irascibilis, illius vero ardor in vindictâ maximus existere solet: non audit currus habenas. Quoniam igitur rationem eripit & ad extrema quæque perducit: Te quoque, ô vir sanguinum, & amator vindictæ, hoc extremo quasi telo, isto te dilemmate cōfodio: Aut vis, aliquando inimico tuo parcere, quæcumque tandem injuriâ te affecerit, quantumcumque atrox, atque indignum facinus tibi videatur: quisquis ille sit, aut tibi æqualis, aut inferior: aut veniâ dignus: aut indignus: aut factipœnitens, aut obstinatus: aut emollitus, aut in odio pertinax: vel in quam vis ei aliquando ex toto parcere, vel non vis: si nunquam parcere vis, de tua salute actum est, periisti: Non te omnes pœnitentiæ: non distributa in cibos pauperû substantia tua: non fides, transferens

montes: non ipsûm sacrificium, neque donum, ante altare oblatum: non ipsûm martirium, opus omnium maximum: nec corpus, obiectum flammis, ita ut ardeat, salvere possunt: Matth. 6. *Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Itaque Augustinus serm. 5. de S. Stephano, Nemo se circumveniat, nemo se seducat, qui vel unum hominem, in hoc mundo odio habet, quidquid Deo in operibus bonis obtulerit, totum perdet: quia nõ mentitur Paulus Apostolus, dicens, *Si dederò corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuerò, nihil mihi prodest:* nemo enim sine charitate de virginitate præsumat: nemo de eleemosynis, nemo de ieiunijs, nemo de orationibus confidat, Quin etiam nihil proderit ante amorē vindictæ, peccata quondam esse remissa, quoniam ut ait Chrysost. homil. quod nemo læditur nisi à seipso: tantum malum est ultio, ut etiam Dei benignitatem revocaverit, & iam datam infinitorum peccatorum veniam fecerit irritam: Nam qui decies mille talentorum condonationem adeptus, solâque obtestatione tantam gratiam consecutus fuerat, cum centum denarios exigeret à conservo, hoc est, cum delictorum adversum se admissorum, pœnas reposceret, sævitiâ erga conservum suum seipsum damnavit: Neque verò ob ullam aliam rem traditus tortoribus, & cruciatus, & decies mille talenta reddere iussus est, nulli veniæ, aut excusatiõis locû invēit, sed acerbissimû suppliciu perpeffus est, iussus totû solvere debitû, quod præveniens Dei benignitas condonaverat.

Quod si vis aliquando parcere, cur non modo? 1. enim cur odisti futurum amicum, cum quo vis aliquando reconciliari? 1. toto illo tempore, vis esse extra gratiam, & in damnationis periculo? 3. quid si morte præveniaris? Excusabit te opinor futura voluntas reconciliationis; sed cur non magis damnabit te præsens odium, atque vindictæ appetitus? 4. si reconciliationem differas, difficiliorem, immò impossibilem efficies: tum quia ipsa reconciliationis omissio, causa est sufficiens odij: quam enim multi inimicitias inter se gesserunt, hoc solo nomine, quod gerere crederentur, & animi diutius à se separati maxime ad amorem torpescunt: Tum quia erit postea difficilis animorum coalities, uti surculi ab arboribus avulsi facile coalescunt, si statim aut serantur aut inferantur, occidunt verò, si longo post tempore: Ita etiam animi recentis odij facile redeunt in amicitiam; veteris autem, difficillime: Denique quoniam odia tempore corroborantur: nam, ut ait Chrysostr. homil. de similitate: unâ die elapsâ grandescit vitium, adduntur illi auctaria ex secundâ die: quod si tertiâ accesserit lux, trahit ad se quartam: rursus quinque fiunt decem: decem autem viginti, ac posterum vulnus omninò immedicabile est, & quantò plus temporis adiungitur tanto magis disungimur intervallis. Quomodo verò id fiat, rectè explicat August. homil. 40. Humanum est irasci, & utinam nec hoc possemus: humanum est irasci, sed non debet iracundia tua, natus surculus brevis, suspicionibus irrigari, & ad trabem odij pervenire:

aliud est ira, aliud est odium; in comparatione odij, ira festuca est, sed festucam si nutrias, trabs erit: si evellas, & proicias, nihil erit: Quod dicit hic sanctus Doctor, ipsâ experienciâ comprobatur: qui enim oderunt, quod se offensos putent, præter quàm quod omnia suspicionibus augent, atque in odij materiam convertunt, multa loquuntur, & faciunt, quæ ad alios delata exulceratum animum acrius irritat, unde multa quoque reponuntur, quæ accensum jam ignem vehementius inflammant, usque eò ut quæ flamma levi flatu aboleri poterat, non nisi alterius ruinâ extingui possit: Itaque quisquis parcere differt, occasionem quaerit nunquam ignoscendi: Idem egregiâ similitudine confirmat Chrysostr. homil. 51. sub fin. ut enim corporis nostri ossa, cum è sua sede fuerint mota, si statim restituantur, non magno labore proprium locum recuperant, sin autem longo tempore extra sedem suam manserint, ægrè reponuntur, & in suum locum redeunt, ac restituta multorum dierum spatio indigent, ut adaptari exactè, ac stabiliri possint & permanere: sic & nos. Nam si statim cum inimicis reconciliemur, decenter id agimus, neque magno studio indigemus, ut inveterem amicitiam redeamus: sin autem diuturnum tempus intercesserit, tanquàm odio excæcati erubescimus, & confundimur, aliis indigemus, qui non modò reconciliet, sed & postquam in gratiam reditum est nos constanter retineant donec priorem confidentiam recuperaverimus: Quod si modo parcis; vide ne sit simulata reconciliatio:

Ratio : etenim Deus non irridetur : sic enim Pater meus cœlis faciet vobis , si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Quò igitur pertinent frequentes illæ querelæ , quibus te offensum manifestas omnibus; quò illud frigus , fuga concursus , illa in itineribus deviatio , officiorum cessatio , salutationis , collocutionis , laudationis , commendationis , & similibus : Memento non aliter Deum reconciliandum tibi , quàm tu amico reconciliaberis : mensura huius condonationis penes te existit : qui dicis Deo cum bono, bonus eris, & cum perverso perversus : Veniet aliquando illa dies , quâ tibi viles admodum videbuntur hominum inimicitia , & pueriles contentiones , seu materiam illarum spectes , seu modum , ac rationem gerendi : Nam quoad materiam attinet, vel sunt opes , aut verba prolata , aut honos denegatus , aut imprudentia : Itane verò pro istis nugis , omnia iura naturæ , honestatis , & virtutis violanda sunt ; & Dei inimicitia subeunda ? Sed si modum consideres , quàm ridicula sunt hominum odia : offensus es ; ideò non favebis ; ideò obloqueris ; ideò noceris quantum poteris ? & quæ sunt magis ridicula , ideò non cedes de viâ cubito impinges ; non salutabis ? & alia id genus quæ in pueris virga castigamus , sed eadem in viris morte æternâ plectuntur ? Extolleris nimirum , & alium contemnis , unde nec salutas , ne prævenire videaris : sed cuius tandem rei gratiâ non prævenis ? ait Chrysof. homil. 18. in Matth. Quia hoc (inquis) expectat : & ideò , ad id accurrere debueras , ut potius , coronam acciperes : Non (inquis) quandoquidem illud ip-

sum quæsit : sed quid hæc dementia deterius esse potest ? Quia ille mihi factus est mercedis occasio , idcirco (inquis) hanc occasionem accipere nolo : etenim si te ille prior salutet , nihil tibi proficiet , etiamsi tum salutaveris : si vero tu prius ad salutandum properes , lucrum de illius timore cepisti , & largissimum quemdam fructum de illius superbiâ messuisti : an non igitur extremæ dementia est , ut qui nudis tantum verbis , tantum fructum capere possumus , eum tamen sponte perdamus ? Quid verò in quo alterum accusas , in idem tu incidis ? Si enim culpas , quoniâ à te salutationis officium prius expectat , cur quod arguis , facis ? & quod malum dicis , cur ut bonum imitari studes ? sed nimirum rerum præsentium amor nimius ad hæc ridicula nos compellit ; quia enim ista nimium facimus , ideò pro illis depugnamus : Quin te potius cogitas moriturum , itaque non decere hominem mortalem , immortales gerere inimicitias : futurum aliquando ut mors , & te , & tuas inimicitias , uti cætera omnia , finiat : melius esse ut id fiat tuâ voluntate , quàm necessitate : Quin potius cogitas non magnoperè tuâ referre , injurias in te admissas , sed tuas in Deum offensas : Non magnificiendas tuas , aut hominis mortalis inimicitias , sed Dei ; ille enim mortales tantum esse possunt , rebusq ; mortalibus nocere , hæc verò immortales , ut potè in quib ; veritatur cardo immortalitatis : quam felicem sperare tantum potes , tuorum peccatorum condonatione , hanc verò injuriarum veniam , cui promissa est illa æterna felicitas ad quam nos perducat Deus. Amen.